

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (kustantajan versio).

Viite:

Aalto, A., Lehtimäki, N., & Saariaho, M-L. (2021). Talousneuvola - matalan kynnyksen apua raha-asioiden hoitoon. Teoksessa: M. Salminen-Tuomaala, K. Valkama, & S. Saarikoski (toim.), *Luovat, kestävät ja innovatiiviset opetus- ja kehittämismenetelmät ja -ratkaisut sosiaali- ja terveysalalla* (s. 20–32). (Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B. Raportteja ja selvityksiä 164). Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021082544134>

TALOUSNEUVOLA – MATALAN KYNNYKSEN TUKEA RAHA- ASIOIDEN HOITOO

Anu Aalto, YTM, lehtori
SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Niina Lehtimäki, sosionomi (AMK), projektityöntekijä
Seinäjoen kaupunki, TASKU-hanke

Marja-Liisa Saariaho, YTM, lehtori
SeAMK Sosiaali- ja terveysala

1 JOHDANTO

Seinäjoella on lähdetty kokeilemaan arjen talouskysymyksiin neuvoja ja ohjausta antavaa Talousneuvola-mallia. Talousneuvolan perusajatus on nimensä mukaisesti tarjota kaupunkilaisille matalan kynnyksen talousneuvontaa. Palveluun voi saapua pienten tai isompien talouskysymysten askarruttaessa mieltä. Ratkaisuja kysymyksiin etsitään yhdessä Talousneuvola-tiimin kanssa, joka koostuu eri alojen ammattilaisista.

Talousneuvolan tavoitteena on auttaa ihmisiä arjen talousasioissa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, tarjota tukea oman talouden hallinnassa ja ehkäistä velkaantumisen syntymistä tai syvenemistä. Taustalla on ratkaisukeskeinen ajatus, että tilanteen vaikeudesta huolimatta, aina on mahdollista tehdä jotain. Talousneuvola toimii matalan kynnyksen palveluna ilman ajanvarausta, joten mieltä askarruttaviin kysymyksiin voi saada ratkaisun ja huojennusta hyvinkin nopeasti.

Talousneuvola-mallia on kehitelty yhtenä ratkaisuna suomalaisten korkeaan velkaantumiseen ja myös ylivelkaantumiseen. Asiakastiedon tilastojen mukaan lähes 400 000 suomalaisella on maksuhäiriömerkintä. Ylivelkaantuneiden määrä on todellisuudessa tätä korkeampi,

sillä kaikilla ylivelkaantuneilla ei ole merkintää maksuhäiriöistä. Jotta velkaantumistilanne ei pahenisi, tarvitaan nopeasti saatavilla olevia palveluja, joista on mahdollista saada talousohjausta ja -neuvontaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tai silloin kun tarve on.

Nykyisessä hallitusohjelmassa (Osallistava ja osaava Suomi 2019) yhtenä tavoitteena on kehittää kansalaisten talousosaamista ja parantaa ylivelkaantuneiden mahdollisuutta avunsaantiin. Näihin tavoitteisiin pyritään lisäämällä poikkihallinnollista yhteistyötä velkakierteiden ehkäisemiseksi. Nämä tavoitteet toteutuvat myös Talousneuvola-mallissa, jossa yhdistetään ja hyödynnetään eri alojen ammattilaisten asiantuntemusta.

Tässä artikkelissa kuvataan Talousneuvola-mallin perusideaa ja Seinäjoella toteutetun kokeilun alkuvaiheita Seinäjoen ammattikorkeakoulun ja Seinäjoen kaupungin yhteisessä ESR-rahoitteisessa TASKU-hankkeessa. Kokeilun tavoitteena on tarjota moniammatillista apua arjen taloustilanteisiin sekä tukea ja vahvistaa kansalaisten taloudenhallintataitoja. Artikkelin alussa tarkastellaan taloussosiaalityötä sosiaalityön yhtenä orientaationa ja erityisesti taloudellista toimintakykyisyyttä orientaation keskeisenä käsitteenä. Sen jälkeen avataan monialaista ja -amatillista yhteistyötä sekä sen tarvetta ja mahdollisuuksia osana ennaltaehkäisevää talousneuvontaa. Artikkelin lopussa kuvataan talousneuvolan ideaa ja kokemuksia käytännön kokeilun alkuvaiheesta. Artikkelissa hyödynnetään Seinäjoen ammattikorkeakoulun ja Seinäjoen kaupungin yhteisessä TASKU-hankkeessa kerättyä aineistoa, joka koostuu havainnoinnista, keskusteluista ja kokousmuistioista.

2 TALOUSSOSIAALITYÖN ORIENTAATIO TALOUSNEUVONNAN TAUSTALLA

Talousneuvontaa tekevät eri alojen ammattilaiset. Sitä voidaan tarkastella kuitenkin myös sosiaalityössä tehtävänä neuvontatyönä ja tällöin puhua taloussosiaalityöstä. Mitä taloussosiaalityö on ja miten se näkyy talousneuvolatyyppisessä toiminnassa? Sosiaalityön kehittämisessä on viime aikoina keskusteluun nostettu taloussosiaalityön käsite kuvaa-

maan talous- ja toimeentulokysymyksiin liittyvää työtä. Tällöin toimeentuloon liittyvät asiat nähdään rahan määrää, etuuksia ja toimeentuloa laajempina kokonaisuutena. Kyse on sekä osaamisesta rahankäytön ja oman talouden hallinnan suhteen että olosuhteista ja rakenteista, joissa taloudenhallinta tapahtuu. Taloussosiaalityö on suuntaus, joka keskittyy talous- ja toimeentulokysymysten tarkasteluun sosiaalityön kehittämisessä. Taloussosiaalityötä voidaan kuvata sosiaalityön orientaationa, joka yhdistyy amerikkalaiseen financial social work -nimellä käytyyn keskusteluun (Viitasalo 2018, 96).

Teoreettisesti taloussosiaalityö nojaa taloudellisen toimintakykyisyyden käsitteeseen. Taloudellista toimintakykyisyyttä voidaan määritellä kykyä käyttää tietoja ja taitoja taloudellisissa kysymyksissä, kykyä harkita taloudellisia valintojaan ja myös kehittää itseään taloudellisenä toimijana. Kyse on siis pohjimmiltaan taloudenlukutaidosta ja sen kehittämisestä. Taloudellisessa toimintakykyisyydessä on kuitenkin kyse myös taloudellisesta osallisuudesta, jolla viitataan taloudellisiin mahdollisuuksiin ja niiden kehittämiseen. Tällöin pyritään kehittämään tarkoituksenmukaisia palveluita sekä puuttumaan instituutioiden ja rakenteiden epäkohtiin. Kyse on siis yksilön taitojen ja tietojen kehittämisen lisäksi taloudellisen toiminnan mahdollistavien olosuhteiden kehittämisestä. (Sherraden 2010, 2.)

Amerikkalaisen taloussosiaalityön ohjelmassa (University of Maryland School of Social Work) taloussosiaalityön nähdään sijoittuvan kolmelle tasolle. Yhdellä tasolla kiinnostus kohdistuu asiakas- ja perhetason palveluihin ja psykososiaaliseen työhön, toinen taso keskittyy tarkastelemaan yhteisöjen parissa toteutuvaa työskentelyä. Kolmas tarkastelun taso kohdistuu toimintaan, jolla kehitetään taloudellisen ympäristön tarjoamia mahdollisuuksia poliittisen asianajon kautta. Lähestymistavassa psykososiaalisella työotteella on iso merkitys osana taloudellista avustamista. (Viitasalo 2018, 97). Taloussosiaalityöstä puhuttaessa ei tulisi ohittaa ihmisten suhdetta rahaan, kuten ei myöskään kulutustottumuksia ohjaavia ajatuksia, tunteita ja asenteita. Psykososiaalisten ja taloudellisten resurssien vahvistaminen liittyy taloussosiaalityön kolmen ulottuvuuden yksilö- ja ryhmäkohtaiseen osaan. (Karjalainen, Metteri, Strömberg-Jakka 2019, 63.)

Suomalaisen sosiaalityön kehittämisesä on pitkään totuttu näkemään taloudellinen avustaminen nimenomaan toimeentulotukeen liittyvänä (Karjalainen 2019, 45) ja nähty se myös melko erillään psykososiaalisesta työstä. Taloussosiaalityön kehittäminen suomalaisessa kontekstissa edellyttää irrottautumista totutuista käsityksistä. Suomalaisen sosiaalityön ympäristössä toimeentulotuki, välitystili ja sosiaalinen luototus muodostavat sosiaalipalveluissa keskeiset välineet, joiden avulla taloudellista avustamista tehdään. Niiden avulla keskitytään rahaliikenteeseen, rahan puutteen ja rahan hallinnan kysymyksiin. (Viitasalo 2018, 98.) Taloussosiaalityön näkökulmasta sosiaalityö laajenee rahaliikenteen ja rahallisen tuen lisäksi kattamaan psykososiaalisen toiminnan, joka tukee taloudellista selviytymistä.

Yksilön näkökulmasta taloudellisiin kysymyksiin liittyvät yksilön pyrkimykset, tahto, motivaatio ja tavoitteet. Talouteen ja toimeentuloon liittyvät merkitykset ovat edelleen liitoksissa taloudellisiin valinnan mahdollisuuksiin ja olosuhteisiin. Taloudellisen toimintakykyisyyden näkökulma tarjoaa mahdollisuuden tarkastella taloussosiaalityötä sekä mikro- että makrotason näkökulmista ja yhdistää toiminnan eri tasot. Yksilötasolla taloudellista toimintakykyä tuetaan ohjauksella, neuvonnalla ja psykososiaalisilla menetelmillä. Kun pyritään parantamaan taloudellisia toimintamahdollisuuksia, on syytä liittää siihen sosiaalityön pyrkimys parantaa myös vallitsevia olosuhteita. (Karjalainen 2019, 46.)

Sherraden (2010, 2–4) kuvaa asiakkaan taloudellisen toimintakykyisyyden vahvistamisen olevan taloussosiaalityön keskeinen tavoite. Se sisältää sekä kyvyn että mahdollisuuden toimia ja olla myös osallisena. Kykyyn toimia vaikuttaa motivaatio ja luottamus sekä tiedot ja taidot. Taloudellisia toimintamahdollisuuksia ja osallisuutta vahvistavat mukaan saatavissa oleva tuki ja palvelut.

Talousneuvolan kehittämistyössä sovelletaan taloussosiaalityön näkökulmaa pyrkien vahvistamaan sekä yksilön tietoja ja taitoja sekä vahvistamaan osallisuutta uuden palvelun kehittämisen kautta. Myös mahdollisuutta palveluiden ja neuvonnan saatavuuteen pyritään parantaa.

3 MONIALAISEN JA MONIAMMATILLISEN YHTEISTYÖN TARVE JA MERKITYS ENNALTAEHKÄISEVÄSSÄ TALOUSNEUVONNASSA

Moniammatillista yhteistyötä on määritelty monin eri käsittein viime aikoina. Puhutaan moniammatillisesta, monialaisesta, monitoimijaisesta, poikkihallinnollisesta ja moni- ja ylisektorisesta yhteistyöstä. Kekonin ym. (2019, 12) mukaan moniammatillisuudella ymmärretään väljästi erilaisia asiakastyössä käytettäviä vuorovaikutustilanteita. Siihen kuuluu yhteistoimintaa, dialogisuutta, moniäänisyyttä, yhteistä tiedonmuodostusta ja ilmiöiden monimuotoisuutta. Sosiaali- ja terveysalan monialaisessa ja moniammatillisessa yhteistyössä näkyy asiakaslähäinen, tiimipohjainen ja yhteisöllinen asiantuntijatyö, jossa huomioidaan asiakkaan kokonaisuus. Se on myös vuorovaikutusprosessi, jossa yhteisesti luodaan tavoite ja käsitys asiakkaan kanssa tarvittavista toimenpiteistä tai tehdään yhdessä ratkaisuja. (Isoherranen 2008, 14.) Moniammatillinen yhteistyö vaatii yhteisen ymmärryksen löytämistä, yhteisiä tavoitteita ja päämääriä. Se on luottamusta, toisen työn arvostusta, kuulemistä, kyselyä, läsnäoloa ja sitoutumista.

Mönkkönen, Kekoni & Pehkonen (2019, 22–24) tuovat esiin, miten moniammatillinen yhteistyö voidaan nähdä myös erilaisina rajanylityksinä. Moniammatillista yhteistyötä edistää kulttuuristen, asenteellisten, rakenteellisten ja asiantuntijuuteen liittyvien rajojen ylitys. Eri organisaatioilla on erilaiset toimintakulttuurit ja erilaiset toimintatavat, joita sovitetaan yhteen. On myös löydettävä yhteinen kieli ja asiantuntijuutta on jaettava. Asenteellisessa rajanylityksessä on osattava ylittää oma työviiri ja myös osattava tarkastella kriittisesti omia toimintatapoja. Tärkeää on myös rohkeus kokeilla erilaisia toimintatapoja yhdessä. Moniammatillista yhteistyötä edistää myös rakenteellisten rajojen ylitys. Tämä tarkoittaa, että tunnistetaan eri toimintaympäristöjen monimuotoisuus ja että eri organisaatioiden kehittämiseksi saadaan myös johdon tuki. Lisäksi asiantuntijoiden on oltava valmiita sekä kehittämään yhdessä että näkemään toisen asiantuntijan asiantuntemus. Tätä kautta rakennetaan yhteistä ymmärrystä ja tietoa asiakkaan asioiden hoitamisessa. (Mönkkönen ym. 2019, 22–24.)

Usein pohditaan, mikä lisäarvo moniammatillisella yhteistyöllä saavutetaan. Sosiaali- ja terveyspalvelujen rakenteissa yhteistä toimintaa haastavat taloudelliset ja aikaresurssit. Kiire, työn kuormitus ja suuri asiakasmäärä haittaavat yhteistyötä. Moniammatillinen yhteistyö voidaan nähdä lisätyönä ja sen voidaan nähdä vievän aikaa muilta töiltä. Organisaatioiden rakenteet voivat olla joustamattomia moniammatillisen yhteistyön kannalta. Resurssien puuttuminen ja vähäisyys on usein myös moniammatillisen yhteistyön esteenä. Jos resursseja on vähän, se myös hidastaa asiakkaan asian hoitamista. (Mönkkönen ym. 2019, 15–16.)

Sosiaalihuoltolaissa (L 30.12.2014/1301, 41 §) määritellään monialaisen yhteistyön tekeminen palvelutarpeen arvioinnissa, asiakassuunnitelmien teossa, läheisten ja omaisten kanssa sekä monien sosiaalihuollon ja muiden hallinnonalojen kanssa asiakkaan etu huomioiden. Moniammatillisuuden merkitys korostuu nimenomaan paljon tukea tarvitsevien asiakkaiden osalta. Yhteistyöverkostojen luominen on tärkeää asiakkaan asioiden hoitamisen kannalta, jolloin on merkityksellistä luoda heti vahva alku asiakkaan asian hoitamiseen. Tällöin yhteistyössä tiimi pystyy heti arvioimaan, mikä asiakkaan asiassa on olennaista. Ammattilaisilla tulisi olla myös kykyä ennakoivaan ajatteluun, jotta riittävän varhaisessa vaiheessa pystyttäisiin tukemaan asiakasta. (Mönkkönen ym. 2019, 94.) Ennaltaehkäisevän työn merkityksestä sosiaalialan työssä on puhuttu paljon viime aikoina. Asiakastyö on usein jo hyvin syvälle menneiden ongelmallisten ja monimutkaisten asioiden hoitoa. Aikaa ei jää ennaltaehkäisevään työhön niin paljon kuin haluttaisiin.

Seinäjoella Talousneuvolan kokeilussa luodaan yhteistä moniammatillista toimintamallia Kelan, sosiaalipalvelujen, talous- ja velkaneuvojien sekä ulosoton kanssa. Talousneuvolan toiminnassa korostuu siis moniammatillisen yhteistyön merkitys. Talousneuvolan toiminta on matalan kynnyksen palvelua, jonne asiakas voi tulla ilman ajanvarausta. Talousneuvolassa asiakas saa yhdellä kertaa usean ammattilaisen apua, neuvontaa ja ohjausta taloudenhallintaan liittyvissä kysymyksissä. Näin ollen moniammatillisella yhteistyöllä pyritään saamaan aikaan vahva alku asiakkaan asian hoitamisen kannalta.

Asiakkaan tarpeen mukaan eri organisaatioiden työntekijät ottavat asiakkaan vastaan yhdessä. Toiminnan etuna on, että asiakas tapaa samalla kertaa useaa työntekijää ja saa asiaansa hoidettua eteenpäin. Moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta työntekijät oppivat myös toisen ammattilaisen toimintatavasta sekä käytettävissä olevista menetelmistä. Asiakkaan asian hoitaminen tulee joustavammaksi, kun asiakasta tavataan yhdessä. Asiakkaalle voidaan mahdollisesti sopia myös seuraava yhteinen aika eri toimijoiden kesken ja moniammatillinen yhteistyö voi siten jatkua vielä myöhemmin.

4 TALOUSNEUVOLA – MONIAMMATILLISTA TALOUSNEUVONTAA KAIKILLE KUNTALAISILLE

Talousneuvolatoiminnan malli on kehitetty yhteistyössä Tampereen ASTA-hankkeen ja Oikeusministeriön Ennakoiva talousneuvonta-hankkeen kanssa. Talousneuvola pohjautuu moniammatilliseen organisaatorajat ylittävään yhteistyöhön, johon voi saapua sekä pienten että suurten talouskysymysten kanssa. Ratkaisua talouskysymykseen lähdetään pohtimaan yhdessä asiakkaan ja moniammatillisen tiimin kanssa. Talousneuvolan perusideana on auttaa kävijöitä oman talouden hallinnassa, velkaongelmien, vuokravelkaantumisen ja häätöjen ehkäisemisessä. (Hiltunen 2021.)

Seinäjoella talousneuvolatoimintaa kokeillaan TASKU-hankkeen, talous- ja velkaneuvonnan, ulosoton ja Kelan kanssa. Talous- ja velkaneuvonta on mukana Ennakoiva talousneuvonta -hankkeessa, joka toteutetaan yhteistyössä valtakunnanvoudinviraston ja oikeusministeriön kanssa. (Oikeusministeriö 2019.) Kelan strategiaan tavoitteisiin on kirjattu yhteistyön vahvistaminen. Kunnat ovat tärkeä yhteistyökumppani Kelalle, sillä sosiaalitoimella ja Kelalla on paljon yhteisiä asiakkaita (Kela 2021).

Talousneuvolan pilottia kokeillaan kevään 2021 aikana. Talousneuvolassa ovat tavattavissa sosiaalipalvelujen, talous- ja velkaneuvonnan,

Kelan ja ulosoton työntekijät ilman ajanvarausta. Talousneuvola avattiin ensimmäisen kerran 15. tammikuuta. Siitä lähtien Talousneuvola on ollut avoinna joka toinen perjantai klo 12–15 parillisina viikkoina. Talousneuvola sijaitsee Toimintojentalolla, Seinäjoen Kasperissa. Toimintojentalo valikoitui Talousneuvolalle parhaimmaksi paikaksi sopivien tilojen ja kävijämäärien puolesta.

Talousneuvola on tarkoitettu kaikille Seinäjoen kuntalaisille. Talousneuvolaan voi tulla asioimaan paikan päälle tai ottamalla yhteyttä puhelimitse Talousneuvolan aukioloaikoina. Talousneuvolaan voi tulla yksin tai yhdessä esim. puolison, ystävän tai työntekijän kanssa. Seinäjoella Talousneuvolassa ovat käyneet yhdessä asiakkaan kanssa mm. perhetyöntekijä, maahanmuuttokoordinaattori ja oppilaitoksen opettaja. Jos tapaamisella tarvitaan tulkkia, se täytyy varata etukäteen tietylle kellonajalle. Talousneuvola on ajanvaraukseton palvelu, mutta tällaisissa tilanteissa voidaan tehdä poikkeuksia.

TASKU-hankkeen yhtenä tavoitteena on asiakkaiden taloudellisen toimintakyvyn kohentaminen ja taloudellisten uhkien paikantaminen ja vakauttaminen. Hankkeen toimenpiteillä pyritään puuttumaan talouden- ja elämänhallinnan ongelmiin ja saattamaan asiakkaat tarvitsemiensa palveluiden piiriin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Hankkeen tarkoituksena on kehittää taloussosiaalityötä ja uusia tapoja tavoittaa haastavassa taloudellisessa tilanteessa olevia. Talousneuvolamallin avulla vastataan osaltaan näihin tavoitteisiin.

Talousneuvola on uudenlainen palvelu, jossa yhdistyy ennakoiva ja ratkaisukeskeinen työskentelytapa asiakkaan talousongelmien ratkaisussa. Monet asiakkaat kokevat tilanteessaan häpeää ja avun hakeminen saattaa sen vuoksi olla vaikeaa. Talousneuvola pohjautuu ajatukseen, että aina voidaan tehdä jotain – riippumatta siitä, miten vaikea tilanne on. Matalan kynnyksen palvelulla ja avoimella kohtaamisella pyritään vähentämään leimautumisen ja häpeän kokemusta (Hiltunen 2021). TASKU-hankkeen yhtenä tavoitteena on aktivoita ihmisten omaa kiinnostusta hoitaa talousasioitaan ja pyrkiä kääntämään toimintakulttuuria ja ajattelutapaa voimavaralähtöiseksi. Tätä ajattelua pyritään toteuttamaan myös Talousneuvolan toiminnassa.

Talousneuvolassa asioineiden asiakkaiden talouskysymykset ovat enimmäkseen olleet laajoja. Kysymyksiä on tullut muun muassa Kelan etuuksista, täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta, hautausavustuksesta, velkatilanteen selvittelystä, ulostoton asioista, vuokravakuuden hakemisesta, lääkärikäynneistä ja oman talouden seurannasta. Asiakkaat ovat asioineet samalla kerralla useamman eri viranomaisen kanssa ja saaneet omaan tilanteeseensa apua ja selkeyttä. Jotta talousneuvolan toiminnasta välittyisi konkreettisempi kuva, esitellään tässä kaksi tapausesimerkkiä asiakaskäynneistä.

Tapausesimerkki 1

Talousneuvolaan tuli asiakas, joka halusi tietää, miten hän pääsee silmälääkəriin. Asiakas kertoi, että hänellä ei ole varaa mennä yksityiselle silmälääkəriille. Sosiaalipalvelujen työntekijä ohjeisti asiakasta ottamaan yhteyttä omalle terveysasemalle. Oman terveysaseman kautta asiakas voi saada maksusitoumuksen yksityiselle silmälääkəriille, ja silloin hänen ei tarvitse maksaa kalliita yksityislääkəriin kuluja. Asiakkaalle kerrottiin, että itse maksettuja yksityislääkəriin käyntejä ei huomioida Kelan perustoimeentulotussa.

Tapausesimerkki 2

Talousneuvolaan tuli asioimaan yksinhuoltajaäiti. Hänellä oli taloushuolia, joihin hän kaipasi apua ja neuvoja. Tällä hetkellä perhe on perhekuntoutuksessa, joka päättyy muutaman kuukauden kuluessa. Huolenaiheita äidillä olivat muun muassa uuden asunnon etsiminen, hänelle kuuluvat Kelan etuudet sekä ulosottoon menneet velat. Asiakkaan velkojen ulosotossa oleva määrä on yli 100 000 €, joka on osittain yrityksen velkaa ja asiakkaan omia pikavippejä.

Asiakkaan tilannetta lähdettiin selvittämään yhdessä aikuissosiaalityön, Kelan ja talous- ja velkaneuvonnan työntekijöiden kanssa. Kelan työntekijä katsoi asiakkaan kanssa, että kaikki asiakkaalle kuuluvat Kelan etuudet ovat kunnossa. Asiakkaalle laitettiin samalla kerralla Talousneuvolassa vireille Kelaan kotihoidontuen hoitolisän hakemus sekä yksinhuoltajakorotuksen hakemus. Lisäksi asiakasta ohjeistettiin Kelan kuntoutuspsykoterapian hakemisesta.

Sosiaalipalvelujen työntekijä neuvoi asiakasta ottamaan yhteyttä kunnan perheoikeudellisiin palveluihin elatussopimuksen tekemistä varten. Asiakkaalle annettiin myös ohjeet täydentävän toimeentulotuen hakemiseen. Asiakas oli jo aikaisemmin varannut ajan asumisneuvontaan uuden asunnon etsimiseksi. Kelan ja sosiaalipalvelujen työntekijät kertoivat yhdessä asiakkaalle, miten ja milloin vuokravakuus haetaan Kelasta. Talous- ja velkaneuvonnan osalta asiakasta neuvottiin ottamaan yhteyttä velkajärjestelyn hakemiseksi sitten, kun asiakkaan tilanne on vakiintunut. Velkaneuvoja kertoi velkajärjestelyn ehdoista. Asiakkaalle myös painotettiin, että olisi tärkeää, ettei asiakas ottaisi enää uusia pikavippejä ja velkaantuisi lisää.

Näiden tapausesimerkkien kautta tulee esiin Talousneuvolassa asioiden talouteen liittyvien kysymysten laaja kirjo. Mukaan mahtuu niitä, jotka vasta miettivät erilaisia mahdollisuuksia rahoittaa yksittäisiä arjen toimintoja. Heidän kanssaan voi riittää yksittäisen työntekijän antama neuvonta ja ohjaus. Lisäksi on kävijöitä, joiden talouteen liittyvät kysymykset ja huolenaiheet ovat monimutkaisempia, ja joiden kanssa moniammatillinen tiimi miettii yhdessä asiakkaan kanssa erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja.

Talousneuvolakokeilut ovat alkaneet monissa kaupungeissa samoihin aikoihin. Ensimmäinen Talousneuvola on järjestetty Tampereella ja sen jälkeen kokeilu on alkanut myös Seinäjoella, Oulussa, Espoossa, Turussa ja Joensuussa. Eri kunnissa toiminnasta vastaavat eri tahot. Seinäjoella Talousneuvola-mallia kokeillaan TASKU-hankkeen ja Ennakoivan taloushankkeen yhteistyönä. Palvelu on tarkoitus juurruttaa osaksi paikallisia palveluja.

Joensuussa Talousneuvola on työllisyyspalvelu Luotsin toimintaa. Talousneuvola on avoinna keskiviikkoisin klo 12–16, kauppakeskus Luotsin tiloissa. Myös Joensuussa palvelu toimii ilman ajanvarausta. Tällä hetkellä palvelu toimii etäpalveluna ja asiakas ohjataan tarvitsemalleen työntekijälle Teamsin välityksellä. (Joensuun kaupunki 2021.) Espoossa palvelu toimii puhelimitse ja on avoinna perjantaisin klo 10–14 (Espoon kaupunki 2021).

Oulussa Talousneuvola on avoinna joka toinen torstai klo 13–16. Talousneuvola sijaitsee BusinessAsemalla. (Oulun kaupunki 2021.) Turussa Talousneuvola on aloittanut toimintansa puhelinpalveluna 4.3. Soittoaika on torstaisin klo 12–15. Turun Talousneuvolan henkilöstö poikkeaa muiden kaupunkien henkilöstöstä siten, että tavoitettavissa on myös diakoniatyöntekijä. (Turun kaupunki 2021.)

Seinäjoen kokeilussa asiakkaiden on ollut mahdollista joko tulla paikan päälle tapaamaan eri alojen asiantuntijoita tai ottaa yhteyttä puhelimitse. Etäyhteyksin ei toimintaa ole vielä toistaiseksi kokeiltu. Talousneuvolatoiminnan aloitukset eri puolilla Suomea tulevat tuottamaan tietoa moniammatillisen talousneuvontamallin tarpeellisuudesta ja toimivuudesta jatkossa.

5 LOPUKSI

Tässä artikkelissa esiteltiin taloussosiaalityön ja moniammatillisuuden teoriaperustaan linkittyvää Talousneuvola-mallia ja sen kokeilun alkuvaiheita Seinäjoella. Talousneuvolan toimintaperiaatteessa toteutuu valtakunnallinen tavoite kotitalouksien talous- ja velkaongelmien auttamisesta ennakoivasti ja moniammatillisesti.

Talousneuvolan pilotointi on vasta aluillaan Seinäjoella. Talousneuvolan toiminnan sekä moniammatillisen yhteistyön sujumisen ja merkityksen arvioimiseksi tarvitaan vielä tarkempaa tietoa. Tällä hetkellä näyttää kuitenkin, että moniammatillinen yhteistyö on lähtenyt liikkeelle hyvin. Toimijat ovat tulleet rohkeasti mukaan ja löytäneet yhteisen kielen ja jaetun asiantuntijuuden. Eri toimijoilla on yhteinen ymmärrys yhteisistä tavoitteista ja toimintakäytänteistä ennakoivaan talousneuvontaan liittyen. Asiakkaan etu on, että yhdessä toimien saadaan mahdollisimman varhain asiakkaan talouteen liittyviä asioita hoidettua ja moniammatillisen tiimin avulla vältetään lukuisat käynnit eri asiantuntijoiden luona. Talousneuvolassa moniammatillisen yhteistyön keskiössä on asiakaslähtöisyys. Talousneuvolan kävijät ovat voineet käyntinsä jälkeen vastata kyselyyn ja antaa siten palautetta nimettömänä. Näiden palautteiden pohjalta kaikki vastanneet ovat kokeneet saaneensa apua

tilanteeseensa. Osa on saanut apua neuvojen muodossa niin, että tietää miten kannattaa toimia ja mitä taas kannattaa välttää. Osan kanssa on voitu aloittaa työskentely esimerkiksi talous- ja velkaneuvonnan kanssa velkajärjestelyn mahdollisuuksien selvittämiseksi.

Taloussosiaalityön näkökulmasta toiminta on keskittynyt tähän mennessä kahdelle tasolle: sekä lisäämään asiakkaiden tietoa, taitoa ja motivaatiota talousasioiden kohentamiseen että kehittämään tarkoituksenmukaisia palveluja jalkautumalla toimistoista lähelle ihmisiä ja heidän arjen ympäristöjään.

Mikä tulee olemaan Talousneuvolan rooli hankkeen kokeilun päättyessä ja millainen on Talousneuvolan tuleva rooli palvelujärjestelmässä? Voisiko Talousneuvolalle löytyä paikka esimerkiksi Tulevaisuuden sote-keskuksesta, jolloin toiminta voisi laajentua koko niin sanotun hyvinvointialueen käyttöön? Nämä ovat kysymyksiä, joihin TASKU-hankkeen aikana tullaan etsimään vastauksia.

LÄHTEET

Espoon kaupunki. 2021. Talousneuvolasta tukea raha-asioiden hoitamiseen. [Verkkosivu]. [Viitattu 2.3.2021]. Saatavana: [https://www.espoo.fi/fi-FI/Sosiaali_ja_terveyspalvelut/Talousneuvolasta_tukea_rahaasioiden_hoit\(190711\)](https://www.espoo.fi/fi-FI/Sosiaali_ja_terveyspalvelut/Talousneuvolasta_tukea_rahaasioiden_hoit(190711))

Hiltunen, S. Tampereen talousneuvola. [Verkkosivusto]. Innokylä 2021. [Viitattu 2.3.2021]. Saatavana: <https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/tampereen-talousneuvola>

Isoherranen, K. 2008. Moniammatillinen yhteistyö. Porvoo: WSOY.

Joensuun kaupunki. 2021. Talousneuvola ja UraPohtimo aloittavat toimintansa Joensuun Luotsissa. [Verkkosivu]. [Viitattu 2.3.2021]. Saatavana: <https://www.joensuu.fi/-/talousneuvola-ja-urapohtimo-aloittavat-toimintansa-joensuun-luotsissa>

Karjalainen, S. 2019. Taloussosiaalityötä kehittämässä. Teoksessa: M. Zechner, S. Karjalainen & K. Viitasalo (toim.) Avauksia taloussosiaalityöstä. Kokkola: Jyväskylän yliopisto. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.

Karjalainen, P. & Metteri, A. & Strömberg-Jakka, M. 2019. Tiekartta 2030: Aikuisien parissa tehtävän sosiaalityön tulevaisuus selvitys. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 41/2019.

Kekoni, T., Mönkkönen, K., Hujala, A., Laulainen S. & Hirvonen, J. 2019. Moniammatillisuus käsitteinä ja käytänteinä. Teoksessa: K. Mönkkönen, T. Kekoni & A. Pehkonen A. (toim.) Moniammatillinen yhteistyö: Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. [Verkkokirja]. Helsinki: Gaudeamus. [Viitattu 26.3.2021]. Saatavana Ellibs-e-kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.

Kela. 2021. Kela nostaa esiin yhteistä työtä kuntien kanssa: ”Tämä on asiakkaan etu”. [Verkkoartikkeli]. [Viitattu 2.3.2021]. Saatavana: https://www.kela.fi/ajankohtaista-yhteistyokumppanit/-/asset_publisher/WQHcJ3JiaK7b/content/kela-nostaa-esiin-yhteista-tyota-kuntien-kanssa-tama-on-asiakkaan-etu

L 30.12.2014. 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki.

Mönkkönen, K., Kekoni, T. & Pehkonen, A. (toim.) 2019. Moniammatillinen yhteistyö: Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. [Verkkokirja]. Helsinki: Gaudeamus. [Viitattu 26.3.2021]. Saatavana Ellibs-e-kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.

Oikeusministeriö. Päätös VN/3432/2019. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 2.3.2021]. Saatavana: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/a4f53e32-ae87-49df-aded-51337f60a0a8/7d065143-b907-4873-b9d8-3bf77a567679/ASETTAMISPAA-TOS_20200210141043.pdf

Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Valtioneuvosto. [Viitattu 10.1.2021]. Saatavana: <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/sallistava-ja-osaava-suomi-sosiaalisesti-taloudellisesti-ja-ekologisesti-kestava-yhteiskunta>

Oulun kaupunki. 2021. Talousneuvola. [Verkkosivu] [Viitattu 2.3.2021]. Saatavana: <https://www.ouka.fi/oulu/sosiaali-ja-perhepalvelut/talousneuvola>.

Sherraden, M. 2010. Financial capability: what is it and how can it be created? University of Missouri. St. Louis center for social development. CSD working paper 10–17. doi: 10.7936/K7SX6CQX

Turun kaupunki. 2021. Talous- ja velkaneuvonta. [Verkkosivu] [Viitattu 2.3.2021]. Saatavana: <https://www.turku.fi/organisaatio/palvelukeskukset/talous-ja-velkaneuvonta>

Viitasalo, K. 2018. Äitien pyrkimykset ja toimintamahdollisuuksien valikko: käsitteellinen tutkimus äitien taloudellisista toimintamahdollisuuksista. [Verkojulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja. [Viitattu 20.1.2021]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7340-7>